

SULEQATIGISSITSUT
SAMARBEJDSPARTIET

EM2019/7

Tillie Martinussen

1. behandling.

Forslag til Finanslov for 2020.

(Naalakkersuisoq for Finanser)

Mindre tilskudserhvervs-sektor – hvor det giver mening. Privatisering med mening

Først må vi rose Naalakkersuisut for de nye toner. Vi er ganske enkelt enige i, at der bør arbejdes på en sektor der er langt mindre afhængig af tilskudserhverv. Ganske enkelt fornuftigt.

Dernæst må vi erklære enighed i, at den danske stat og Naalakkersuisut samarbejder om nye erhverv med sigte på, at disse skal kunne bære sig selv.

Der er ganske enkelt behov for, at vi gør op med, at det offentlige står for så mange serviceydelser.

Vi er omvendt klar over, at reel konkurrence kan være vanskelig ved omlægning af den offentlige sektor til en privat.

Primært er problemerne, at et offentligt monopol ofte reelt set, vil erstattes af et privat monopol, fordi vi netop har så lille et marked. Og så kan ydelserne pludselig være enormt dyre at købe.

Det er derfor en hovedpine at skabe et reelt konkurrence-betonet marked, for meget af det vi anvender Selvstyre-ejede virksomheder til, og det er vigtigt at få kommunikeret til erhverv, befolkningen, samt til os selv.

Alligevel bør man gøre forsøget, med at konstruere en privatiserings-strategi, som kan indeholde alternativer til fuldstændig privatisering, men som gør op med den monopolistiske tankegang, der ofte medfører et stort dødvægtstab. Det er en nødvendig prioritering vi bør sigte på nu.

De skjulte skatter – Behov for reform nu

De der tjener mest, betaler mest i skat allerede og vi glemmer, at der er, hvad Samarbejdspartiet kalder "skjulte skatter", i overflod.

En familie med 3 børn fra en mellemindkomst husstand har udgifter for kr. 7.500-9.000 om måneden, alene for at få børnene passet, så forældrene kan gå på arbejde.

Ingen tilskud, ingen ydelser.

Ingen uddannede pædagoger, eller barnehjælpere med gode kurser er oven i købet realiteten for mange. Dette skal vi gøre op med.

Hvis vi ser på hvad folk selv skal betale for pasning, i fht. deres indkomst, er det meget rimeligt at kalde det en skjult skat.

Børnefamilier som betaler egne institutionspladser, ingen boligsikring får, og som søger at eje boliger privat – bør ikke straffes for at have gjort det rigtige.

De er med til at skabe gode rammer om andre børnefamilier, de er rollemodeller og gode borgere i samfundet, og meget af vor velfærd hviler på deres skatte-betalinger

Lavindkomst familier får et større fradrag proportionelt set. Det kan man også med rimelighed kalde en fordel. Og det er helt okay, men et forenklet og gennemskueligt system for alle, er klart at foretrække. Et system der sørger for en ordentlig grundlæggende førtidspension, og overførselsindkomster der efterlader råderum til et værdigt liv, men som også stimulerer beskæftigelse for dem der faktisk ville kunne. For vi har også familier på overførselsindkomster, der faktisk sidder fast i en fælde, hvis de ønsker at arbejde. De får gratis institutionspladser, eller voldsomt reduceret takst på disse pladser. De får måske boligsikring og tilskud til diverse ting der gør, at de indimellem kan købe nye møbler, ordentligt tøj til ungerne osv.

Hvis de overgår til almindelig lønmodtagerløn, så tages dette fra dem, og de har mindre i rådighedsbeløb end de havde før de gik på arbejde.

**SULEQATIGISSITSUT
SAMARBEJDSPARTIET**

Det kan ganske enkelt ikke betale sig, at arbejde. F.eks. som pædagog, lærer, barnehjælper, eller et af de andre voldsomt underbetalte jobs, som er ufatteligt vigtige for samfundet.

En familie, hvor faderen er pædagog, og moderen SIK-lønnet, kan ganske enkelt ikke bo i Nuuk f.eks., uden at de får voldsomme økonomiske problemer. Boliger, internet og dagsinstitutionspladser er ganske enkelt for dyre, og i for dårlig stand. Får de et barn med handicap eller særlige behov, bliver det helt galt.

Et andet eksempel fra den virkelige verden: En fraskilt familiefar ender som hjemløs, og mister dernæst sit job, fordi der simpelthen ikke er råd til at bo i en ordentlig bolig, og der ikke i vort ydelsessystem er tilstrækkeligt med boliger som er til at betale, og velfærdsydelse amt rådgivning, til at få dem på fode igen. Det er jo fuldstændigt vanvittigt.

Reform, reform, reform – vidensbaseret reform, langsigtede planer

Der er behov for en reform, på ydelses,- og skatte-området, som er langsigtet, strategisk sigter imod, at udligne uligheden i velfærdsydelse som f.eks. tandsundhed, institutionspladser, og at sikre overgangen fra uddannelse til arbejdsmarked, på fair og letforståelige vilkår. Sådan kan vi få en mere trofast, blivende og tilregnelig arbejdsstyrke, samt sikre færre på overførselsindkomster.

Det skal altså kunne betale sig at arbejde, men det er de underliggende problemer, som vi har kendt til i mange, mange år, der for alvor skal tages fat i, for at et godt og rummeligt arbejdsmarked kan lykkes. Det kræver en velgennemtænkt og langtidsholdbar reform.

Afsæt penge til dette, det er en investering der betaler sig hjem på den lange bane.

Sørg for, at lægge en klar plan for udbedring af boligmassen, uddannelse, og kommunernes rolle i dette arbejde. Fjern dobbeltadministration, og identificér lovgivning der spænder ben.

Sørg for at boligydelse rammer lige præcis hvor der er behov, og sørg for rådgivningsenheder til sagsbehandlere og kommuner. Samarbejd med kommunerne om, hvilke kompetencer der med fordel kan ligge i centrale enheder, og hvilke der er behov for, er borgernære.

Gør ydelsessystemerne og skattesystemet langt mere enkelt at administrere, lang mere gennemskueligt for borgerne, og få de skjulte skatter frem i lyset.

Der er ingen tvivl om, at Samarbejdspartiet er fortalere for solidaritet, men vi skal have et system, hvor dem der kan og vil arbejde, belønnes for dette.

Sørg lønløft på jobs hvor der er behov ved at sikre nedskæringer på drift der flyttes over i blivende lønløft, sørg for at pensionsreglerne følger med, og sørg for at reformere lovgivning, således at det kan betale sig at arbejde.

Inddrag erhverv, økonomer, Økonomisk råds anbefalinger til en sådan, og nedsæt om nødvendigt en hurtigt-arbejdende arbejdsgruppe i stil med Skatte,- og velfærdskommissionen fra gamle dage til at evaluere på de ændringer der har været frem til i dag, samt den eksisterende viden vi har fra Skatte og Velfærdskommissionen, og som så kommer med anbefalinger vi så følger.

Lav en sammenhængende, strategisk, langsigtet reform til at sikre vor kommende velfærd.

Læg planerne i god tid til, at vi kan sikre bedre forhold for indkørsel af dem, og gør dem så gennemgribende godt, at vi ikke skal vedtage en jungle af lovgivning bagefter som gør op for manglende gennemtænkte scenarier.

Sørg for en indkøringsperiode, og en evalueringsperiode, men sørg for, at eventuelle ændringer og justeringer efterfølgende er enkle, klare og letgennemskuelige.

En sammenhængende reform med sigte på gennemskuelighed og nedbringelse af administration, samt regler som er lette at gennemskue for borgere, må være endestationen.

Pensions-problemer og langsigtede planer

Vi har lige nu et system hvor vi beder de unge uddanne sig, og gør de så endelig dette, så sender vi dem på

**SULEQATIGISSITSUT
SAMARBEJDSPARTIET**

et ustabil, primært offentligt ejet arbejdsmarked, hvor de så straffes på pengepungen for indsatserne. Og så tvinger vi dem oven i købet til, at vælge pensionskasser der guddødemig også er landsbundne, i stedet for at lade det være op til folk selv.

Hvorfor lærer vi dem ikke fra Folkeskolen af, om budgetter, husholdning, og sikrer dem et arbejdsliv hvor rammerne for at vælge sin fremtid faktisk er i orden?

Hvorfor uddanner vi dem ikke i stedet til at tage gode valg, og sikrer langt mere autonomi?

Når vi indfører pensionsregler, så skal vi gøre det i god tid. Vi kan ikke lave hovsa-løsninger gang på gang, og ændre vilkårene. For dernæst at vedtage en række følgelove, for at reparere på en lovgivning der ikke var helt færdig bagefter.

Hvor mange borgere får et chok, og ender i endnu mere gæld, når den obligatoriske pensionsordnings betalinger skal falde?

Er der udsendt breve til borgerne om den obligatoriske pensionsordning, med forklaringer der er til at forstå, og en rådgivingsenhed de kan få fat i? Er der sikret en tilpas tid til overgang imellem det gamle og nye system? Får vi llanngaasivik på denne Samling, blot for at inddrive penge til et system der i virkeligheden burde have haft en betydeligt bedre indkørselstid?

Det er vigtigt at vi lovgiver for befolkningen, og det er vigtigt at vi følger dette op med rådgivning og en behørig tid til, at komme overens med så gennemgribende forandringer. En disciplin vi bør lære.

Hold fingrene fra skolerne, støt dem i stedet

Der er ingen tvivl om, at der ikke er behov for at straffe skolerne, således som der lægges op til. Og det kan undre Samarbejdspartiet, at Naalakkersuisoq ikke helt har forstået, at netop problemerne med at få flere unge i uddannelse, er et resultat af, at vi har en socialsektor der halter.

Ligeledes lader det til, at være en udbredt misforståelse her i Salen, at man blot kan bede folk tage sig sammen, så løftes de ud af socialt armod.

Det er naturligvis ingenlunde tilfældet.

Vi burde derfor afsætte massivt mange summer til at omstrukturere og opnormere på det sociale område.

Forsk i mønsterbryderne

Vi har sagt det før, og siger det igen:

Sæt nu penge af til følgeforskning, evalueringer, og tilretning af programmer og praksis'er vi anvender.

Få nu indkaldt civilsamfundet; børne-alliance-organisationerne er et godt sted at starte.

Få anvendt et hold af sociologer, antropologer, samt psykologer og forskere til at få diskuteret hvad der skal tilpasses i vort system, således vort system anvendes bedst muligt.

Evaluer effektivitet i det offentlige på området, og skaf folk til at finde ud af, hvordan vi får en 24-timers regel til at gælde ved børnesager, samt hvorledes vi får omstruktureret vort bureaukrati, således at der handles indenfor 48 timer på en indberetning om børn.

Afdæk hvor der er behov for anbringelser i lønningsmåned, og lav så en grundig handleplan for familien efterfølgende, så det i fremtiden kan forhindres at der anbringes.

Erkend at anbringelser ikke kun er dårlige, og erkend at sociale problemer er komplekse, og mangeartede, og lad os så begynde at bygge et system der tager højde for dette.

Koordinér indsatserne mellem politi, sundhedsvæsen og lav manualer til udlevering til folk, således de kan følge med i deres egen sag.

Start med at prioritere børneområdet, dernæst unge, og dissers sårbare familier, og arbejd jer opefter i indsatserne.

Vi vil gerne rose Naalakkersuisut for, at have taskforce-tanken til sig, for at udvide rådgivning, det er gode første skridt. Dernæst skal vi have styrket forebyggelse, tidlige indsatser, og begynde at rette fokus mod de tusindvis af mønsterbrydere vi har. Mange af dem bor og arbejder her i landet, og en del er også bosat i

**SULEQATIGISSITSISUT
SAMARBEJDSPARTIET**

Danmark. Hvad har virket for dem? Hvorfor er de i arbejde, med gode familier, sunde relationer osv. Vi har faktisk rigtigt, rigtigt mange af dem.

Hvad skabte resiliensen hos dem, og fik dem til at bryde med en negativ social arv? Og lad os så gøre mere af det.

1 milliard mere til KAIR – nej, øgede beføjelser udenom Inatsisartut – nej, politikerboliger

Nu er der ifølge Naalakkersuisut selv jo en økonomisk rentabel model for de her 3 lufthavne. Så skal vi vel ikke afsætte endnu flere penge til dette? Op til 1 milliard mere til KAIR. Hvorfor spørger vi.

Hastværk er lastværk som vi klart kan se, hele projektet er jo så ikke finansieret. Eller hvad?

Hvorfor fremlægges ikke langt flere af disse oplysninger for befolkningen og medlemmerne af Inatsisartut?

Hvorfor er det uigennemskueligt hvad pengene skal bruges til. Hvorfor kræver det vedvarende bevillinger?

Hvorfor får vi ikke præsenteret en gennemskuelig, færdig plan, i stedet for en løbende justeret pakke?

I andre lande vi sammenligner os med, havde dette kostet politiske hoveder på fad.

Det virker som om det er en løbende proces hvor der laves om igen og igen på planerne. Og det virker ærligt talt også som om, at politikerne selv, som vedtager dette, heller ikke er helt med på hvad der er op og ned i det her scenarie.

Er de ekstra penge til flere landingsbaner? Som betaling for vejsystemer til kritikere indenfor egne rækker? Til andet? Forvirringen i Inatsisartut er nær ved total.

Disse penge bør vi i stedet bruge på reformarbejde, skoler og uddannelser, tandpleje, sundhedsvæsen og kompetenceløft.

Naalakkersuisut giver også sig selv mange øgede beføjelser i nærværende, udenom Inatsisartut. Det er altså ikke den vej vi skal fortsætte ud af. Lad os nu anvende demokratiet.

Hvorfor er det nødvendigt at skabe en slags demokatur, når vi nu alle er villige til at bidrage og byde ind?

Et godt eksempel på dette er, at Naalakkersuisut alene har mulighed for at bestemme gældsstyring og porteføljemanagement, uden at Inatsisartuts Finansudvalg orienteres. Der skal indsættes krav om orientering af Inatsisartut. Har Naalakkersuisut noget porteføljemanagement i tankerne allerede?

Boligerne til Inatsisartutmedlemmerne er også med her. Indgik man i stedet langsigtede aftaler med udlejere, eller renoverede en hel boligblok som f.eks. blokkenepå Sletten, således at befolkningen også kunne få glæde af det, ville det være en fair ordning. Men nybyggeri kan pludselig her gøres både billigere end vi kan bygge boliger til befolkningen, samt udføres som nye, skimmelfrie boliger til medlemmer af Inatsisartut. Det burde ærligt talt være relativt indlysende, at det for alvor krænker befolkningen, særligt i Nuuks, retfærdighedsfølelse.

Selvfølgelig skal Inatsisartut kunne arbejde under gode forhold, det er vigtigt. Men kan man ikke skrue et forslag sammen til indkvarteringer, der er mere solidarisk med befolkningen?

Plejefamilier og indføring af handicaploven, Bloktilskud til kommunerne

Godt at der afsættes lidt flere penge til plejefamilier, men der mangler en egentlig god, sammenhængende lov på området. Er der planer om at fremsætte en sådan?

Ligeledes mangler vi feedback om en god implementering af handicaploven.

Det er vigtigt der lyttes til foreningerne, og skabes et godt og gennemskueligt forløb for sagsbehandlere m.fl.

Der bør ikke reduceres i Bloktilskuddet i kommunerne. Vi kan henvise til vore ordførerindlæg fra sidste år;

**SULEQATIGIISITSUT
SAMARBEJDSPARTIET**

kommunerne overtager flere og flere sagsområder, men får færre penge.

Mange steder halter det gevaldigt for dem, at få det rette personale, og at få bugt med sociale problemer, en nedslidt boligmasse de overtager fra Selvstyret, at få den rette hjælp frem til børn og unge, samt at få kompetente medarbejdere igennem kurser, supervision, og igennem myriaden af nye lovgivninger vi vedtager. De har brug for, at kunne bruge de penge der kan spares på omlægninger, opkvalificeringer, eller noget så simpelt som veje og skoleudstyr.

Ros til Naalakkersuisut skal dog lyde for, at sætte penge til side til en øget indsats i Tasiilaq – men der er jo behov i mange, mange byer i landet.

Sørg for, at forske i indsatser, og lad Tasiilaq være et sted, hvor der udklækkes nye tiltag. Når de virker, så anvend dem i resten af landet, hvor det giver mening.

Jobs standser altså ikke seksuelle overgreb og alvorligt misbrug. Der skal andre indsatser til, men vi glæder os til at se, hvad samarbejdet i Rigsfællesskabet, samt indsatserne i Tasiilaq munder ud i.

Det er vigtigt for Samarbejdspartiet at gentage at Danmark IKKE skal betale for vores børn. Vi skal betale for vores børn. Men al den erfaring, knowhow, forskning, og viden, samt personale vi kan trække på er mere end velkommen. Samarbejde i civilsamfundet er også mere en velkomment. Og inspiration fra Nordisk hold til programmer og udvikling af børn og unge, samt tiltag som Alternativ til Vold, og styrket samarbejde med politi, og retsvæsen er også kærkomment.

Især når det gælder behandling af, og forebyggelse af seksuelle krænkelser, og en styrkelse af psykiatrien, som opfølgning. Her nogle få ekstra ord alligevel, om inspiration og samarbejde vi kan drage nytte af.

Indtil nu, har vi set, at Naalakkersuisoq for området faktisk tager gode tiltag til sig, tager nogle gode idéer op fra os og andre, og har en seriøs tilgang til det. Tak for det.

Vi glæder os også til seminaret for os alle.

En opfordring til at følge børne-alliancens opråb om, at inddrage dem også.

I kender resten af Samarbejdspartiets anbefalinger i det store hele. De har været gentaget utrætteligt her fra talerstolen.

Ros skal også lyde til den planlagte, internationale forskningshub, og de udvidede muligheder for Grønlands statistik. Det er musik for vore ører.

Til sidst skal lyde en opfordring om, at sikre et minimum af afgifter og flere skjulte skatter, og sigte imod grønne og bæredygtige skatter. Lad os sikre nogle gode rammer for vores natur sammen.

Vi er enige i, at vi skal søge at følge FN's verdensmål. Men lad os lige starte med uddannelse, social hjælp til børn og unge, og få skruet nogle systemer sammen der faktisk virker for både brugerne og administratorerne af det.

Langsigtede, brede forlig baseret på fakta og planlægning.

Så kan vi være med.

Vi glæder os til at byde ind med mere fremover.